

מלבי"ם פרשת בהעלותך

במדבר פרק יא פסוק יא

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־ה' לָמָּה הִרְעִיתָ לְעַבְדְּךָ וְלָמָּה לֹא־מָצִיתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוּם אֶת־מִשְׁאֵל כָּל־הָעַם הַזֶּה עָלַי:

מלבי"ם במדבר פרק יא פסוק יא

(יא) ויאמר משה אל ה' למה הרעות לעבדך, לבאר פסוקים אלה צריך להקדים עוד הקדמה אחת. הנה מה שהמן שירד לישראל במדבר היה מזון א-להי רוחני לחם מן השמים אשר לא נעשה כן בשום דור, היה זה בהכרח בסבת אדון הנביאים שהמן ירד בזכותו, כמ"ש שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל משה אהרן ומרים והיה המן בזכות משה והבאר בזכות מרים וענני הכבוד בזכות אהרן, מבואר שספוקם בכל צרכיהם הכוללים שהם המאכל והמשתה והכסות והדירה הגיע להם ע"י שלשה רועים האלה, וכשם שאלה היו אנשים גדולי המעלה נבדלים מן הטבע ונעלים ממנו, כן בהכרח שהפרנסה אשר תרד בזכותם יהיה ג"כ למעלה מן הטבע ובאופן נשגב וביחוד מרע"ה אשר לפניו ולאחריו לא קם כמוהו והיה דבק ברוחניות היה מן הנמנע שיושפע על ידו ענין טבעי גשמי, עד שכבר כתבו הקדמונים טעם אחד **שלא נכנס משה לארץ משום דהנהגת משה היה כולו למעלה מן הטבע** כמו שהיה ענינו כל ימי חייו ובכבוש הארץ היה מן הנמנע להיות על ידו בענין טבעי אשר כן היה מצטרך בעת הזאת כמ"ש במק"א, **וע"כ הוצרך להעמיד לכבוש הארץ פרנס פחות ממנו במדרגה אשר יוציאם ואשר יביאם בדרך הטבע**, ונשאתי ע"ז משל מלך שכבש מדינה חדשה בא"י הים בקצה הישוב ושלח לשם את בנו הבכור להנהיגה, שזה ידוע שבן המלך לא יוכל להנהיג את העם בצרכם בעבודת האדמה והנהגה שפלה, רק הוא ינהיג הנהגה המדינית בתת להם חקים ומשפטים ונמוסים אשר על פיהם יתנהגו ויסדר צבא המלחמה ויתר הנהגה הכוללת, ועת יצטרכו להנהגה פחותה מזו שהיא עבודת האדמה ונטיעת האילנות וכדומה בהכרח לשלוח להם איש אחר פחות מבן המלך במדרגה שהוא יסדר להם הדברים האלה אשר לא יוכל עליהם בן המלך מצד שרשו ומחצבו שגדל בעניני המלוכה לא בעניני עבודת האדמה, ואם יצוה המלך לבנו הבכור לאמר רד מכסא מלכותך וצא לסדר עניני העם בעבודת האדמה הלא בזה ישפילנו ויורידנו ממעלתו, וזה הענין עצמו היה במשה שכל עוד שהיה במעלתו הרוחנית כאחד מצבא מרום היה מן הנמנע שישפיע להם בשר שהוא מאכל גשמי, ולא יוכל ע"ז רק אם ירד ממעלת נבואתו הגדולה אל הנהגה הטבעיית וזה הרע בענינו מאד, ועז"א ובעיני משה רע, כי חשש שע"כ ירד ממדרגתו הרוחנית, וע"ז בא להתלונן על מה ששם ה' משא כל העם עליו שהוא ישפיע להם לחם ופרנסה, שזה אינו מוטל עליו כלל יען היותו אליהם במדרגת המלמד אל התלמיד שלא הוטל עליו לפרנסו שזה חיוב של האב לא של המלמד, וכבר דייקו חז"ל במ"ש כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, כי ידוע שנפש האדם לה ג' כחות, שהם טבעית חיונית ומשכלת, ושני כחות הראשונים סבתם הם האב והאם ע"י הזרע אשר הולידו, משא"כ הנפש המשכלת סבתה הוא המלמד המוציא כחות הנפש הזאת מהיולאניתה אל השלמות להיות שכל בפועל, וע"ז דקדקו שכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, כי ידוע שיציאת כח השכל אל הפועל מתחיל אחר הלידה, שכבר יתראה בהנולד תיכף שיתעורר לקראת אבנים מזהירים ושמע הקולות, אבל כחות הנפש הטבעית והחיונית יצמחו תיכף בעת יצירתו בבטן האם, ועז"א כאלו ילדו שהוצאת השכל אל הפועל יתיחס אל הלידה לא אל יצירתו שאז אין בו עדיין הרגשת השכל, ומבואר לפ"ז שלא הוטל על המלמד רק לפרנס את הנפש המשכלת אשר הוא האב אליה ולתת לה טרף חוקה בלמודים אמיתיים ודעות נכונות, אבל לא לפרנס את הנפש הצומחת והחיונית כדי לחם ומזון שזה מוטל על האב והאם שהם הוציאו את הנפשות האלה אל המציאות, וז"ש למה הרעות לעבדך וגו' לשום את משא כל העם הזה עלי שמלבד שאלמדם תורה וחוקים שזה מוטל עלי תצוני לכלכלם במזונות ספוקם ג"כ שזה אינו מוטל עלי כלל, כי: